

नरेन्द्र दाइ उपन्यासका प्रतिनिधि
पात्रको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक
शास्त्र

सङ्काय नेपाली विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह
दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

बन्दना पाण्डे

त्रि.वि दर्ता नं. ९-१-४३-१८-९८

पाटन संयुक्त क्याम्पस,

नेपाली विभाग

२०७५

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्घाय, पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली विभागअर्न्तगत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका छात्रा बन्दना पाण्डेले नरेन्द्रदाइ उपन्यासका प्रतिनिधि पात्रको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । उहाँले निकै परिश्रमपूर्वक तयार पार्नु भएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७५

.....

उपप्रा. चतुर्भुज

केवरत

शोध निर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
पाटन संयुक्त क्याम्पस
नेपाली विभाग

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअर्न्तगत नेपाली विभागका छात्रा बन्दना पाण्डेले स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनको लागि तयार पार्नु भएको नरेन्द्रदाइ उपन्यासका प्रतिनिधि पात्रको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा.डा. विश्वनाथ भण्डारी
(विभागीय प्रमुख)
२. उपप्रा.चतुर्भुज केवरत
(शोधनिर्देशक)
३.
(बाह्य परीक्षक)

मिति : २०७५।

प्रतिवद्धता पत्र

यस शोधपत्र भित्रका सम्पूर्ण सामाग्रीहरु कहिं कतैबाट शोध नियम विपरीत साभार गरिएका छैनन् । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा पनि आएका छैनन् । तसर्थ प्रस्तुत शोधपत्र नितान्त मौलिक रहेको प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।

.....
बन्दना पाण्डे
शोधार्थी

कृतज्ञताज्ञापन

नरेन्द्रदाइ उपन्यासका प्रतिनिधि पात्रको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष दसौं पत्रको प्रयोजनको लागि आदरणीय गुरु चतुर्भुज केवरतको निर्देशनमा तयार गरेकी छु । आफ्नो कार्यव्यस्तताका बावजूद पनि यो शोधपत्र तयारीका सन्दर्भमा पर्याप्त समय संयोजन गरी सल्लाह, सुझाव एवं मार्ग दर्शन गर्नु हुने शोध निर्देशक आदरणीय गुरु चतुर्भुज केवरतप्रति ऋणी रहने छु ।

प्रस्तुत शीर्षकमा अनुसन्धान गर्न स्वीकृति प्रदान गरी शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. विश्वनाथ भण्डारीज्यूप्रति म कृतज्ञ छु । शोधपत्र लेखनका सन्दर्भमा अमूल्य सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरु प्रा.डा.जगदीशचन्द्र भण्डारी र अन्य गुरुबा-गुरुमाहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

शोधपत्रको तयारीका क्रममा अध्ययन सामग्रीहरू उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयका कर्मचारीहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

मेरो अध्ययनमा अविरल प्रेम, वैचारिक प्रेरणा र अवसर प्रदान गर्नुहुने मेरा पूजनीय पिता हितराज पाण्डे, माता सानु पाण्डेप्रति नतमस्तक छु । मेरो अध्ययनको क्रममा व्यावहारिक रूपमा निरन्तर प्रेरणा र उत्साही बनाउँदै सदा सर्वदा अधि बढ्न प्रेरित गर्नुहुने मेरो सहयात्री कुलमान गिरीलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा सहयोग गर्नुहुने साथीहरूलाई हृदयदेखि नै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यो शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली विभागसमक्ष पेश गर्दछु ।

बन्दना पाण्डे

शोधार्थी

विषयसूची

शीर्षक	पृष्ठ सङ्ख्या
प्रतिबद्धता पत्र	क
शोध निर्देशकको सिफारिस	ख
कृतज्ञताज्ञापन	ग
स्वीकृति पत्र	घ
परिच्छेद एक	१-७
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्याकथन	१
१.३ उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधको औचित्य र महत्व	६
१.६ शोधसीमाङ्कन	६
१.७ शोधविधि	७
१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि	७
१.७.२ सामग्री विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार र ढाँचा	७
१.८. शोधपत्रको रूपरेखा	७
परिच्छेद दुई	८-१८
२. औपन्यासिक पात्रविधानको सैद्धान्तिक स्वरूप	८
२.१ विषय परिचय	८

२.२ पात्र वा चरित्रका प्रकारहरू	१०
२.३ चरित्र चित्रणका आधारहरू	१३
३.३.१ लिङ्गका आधारमा	१३
३.३.२ कृतिगत भूमिकाको आधारमा	१४
३.३.३ स्वभावका आधारमा	१५
३.३.४ प्रवृत्तिका आधारमा	१५
३.३.५ जीवनचेतनाका आधारमा	१६
३.३.६ आसन्नताका आधारमा	१६
३.३.७ आबद्धताका आधारमा	१७
२.४ निष्कर्ष	१७
परिच्छेद तीन	१९ – ४६
३. विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको औपन्यासिक यात्राको निरूपण	१९
३.१ विषय परिचय	१९
३.१.२ विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको व्यक्तित्व	२१
३.१.२.१ साहित्यिक व्यक्तित्व	२१
३.१.२.१.(अ) हिन्दी साहित्यिक व्यक्तित्व	२२
३.१.२.१.(आ) नेपाली साहित्यिक व्यक्तित्व	२२
३.१.२.२ राजनैतिक व्यक्तित्व	२५
३.१.२ उपन्यासकार विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको उपन्यास यात्रा र चरण विभाजन	२६
३.१.३.१ तीनघुम्ती (२०२५)	२७

३.१.३.२ नरेन्द्रदाइ (२०२६)	२८
३.१.३.३. सुम्निमा (२०२७)	३०
३.१.३.४ मोदिआइन (२०३६)	३१
३.१.३.५ हिटलर र यहूदी (२०४०)	३२
३.१.३.६ बाबु, आमा र छोरा (२०४५)	३३
३.२ कोइरालाका औपन्यासिक प्रवृत्तिहरू	३५
३.३ नेपाली उपन्यासमा विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको योगदान र मूल्याङ्कन	४३
३.४ निष्कर्ष	४५
परिच्छेद चार	४७-७१
४. नरेन्द्र दाइ उपन्यासमा पात्र विधान	४७
४.१ विषय परिचय	४७
४.१.१ पात्र र तिनको चरित्र	४८
४.१.२ चरित्र वर्गीकरणका आधार	५०
४.१.३ नरेन्द्रदाइ उपन्यासका पात्रहरूको तालिकागत चरित्र वर्गीकरण	५५
४.१.४ नरेन्द्रदाइ उपन्यासमा प्रयुक्त पात्रहरूको तालिकागत चरित्र वर्गीकरण	५६
४.१.५ नरेन्द्रदाइ उपन्यासका पात्रहरूको चरित्र विश्लेषण	५७
४.२ निष्कर्ष	७१
परिच्छेद पाँच	७२-७४
५.१ शोधको सारांश	७३

५.२ शोधको निष्कर्ष

७३

सन्दर्भग्रन्थ सूची

७५